

El principi de la fi

—Àvia! Que dorms?

La Maricel ha entrat d'una revolada a l'habitació gran de la torratxa; des de la mort de l'avi Roger, ja fa una colla d'anys, és el lloc de la casa preferit de l'àvia Elvira. En un principi havien estat unes golfes, plenes de pols i de passat tal com acostumen a estar aquestes estances, amb mobles vells i joguines dels nens que ja no ho són. Anys més tard en Roger en va voler fer un estudi, encarregant-li les obres de reforma al Pol, llavors flamant arquitecte amb la carrera recent acabada. El noi s'hi va esmerar. El resultat del seu treball primerenc són dues sales esplèndides amb grans finestres a banda i banda i lluerns al sostre, que deixen passar la llum tant al matí com a la tarda. La més petita se la va reservar per a treballar ell, dissenyant-la d'acord amb les seves necessitats futures d'arquitecte; l'altra la va fer segons el disseny de son pare. Havia estat el seu estudi —així l'havia anomenat—, ara és on l'Elvira hi passa les hores mortes. Des de la terrassa que l'envolta, es contempla una vista espectacular. A sota el nivell de la casa s'estén el jardí, amb el rafal cobert de glicines liles i xuclamel·ls de floretes blanques; més enllà del jardí, amb la varietat de colors de les plantes que s'hi troben, s'hi veu la verdor de la pineda, esquitxada pels vermells d'algunes teulades, la línia groga de la sorra i, al fons, el blau intens del mar.

L'Elvira —la Sra. Pomar pels de fora de casa, l'àvia per la família—, cabell una mica esborrifat, totalment blanc, tallat curtet, els ulls tancats i un somriure dolç als llavis, que es conserven molsuts dins d'un cercle de fines arrugues, es gronxa suaument al balancí. Les mans delicades, blanques amb alguna taca de vellesa, d'ungles arreglades, estan abandonades a la falda del vestit de sedeta gris clar; les mànigues curtes li deixen al descobert els braços d'on penja la carn que, anys ha, havia estat uns muscles ben definits.

—Àvia, la Maria diu que si vols berenar...

—No tinc gana —respon sense obrir els ulls.

—Però si aquest migdia gairebé no has menjat res!

Es mira amb tendresa la dona vella que ha esdevingut la seva àvia. Tan tibada que anava sempre i ara sembla un ocellet. Insisteix amb el to més dolç:

—Àvia, no et fa gràcia alguna llepolia? Au, digues. Potser unes galetetes i un gotet de vi dolç, per a sucар-les, et vindria de gust?

Té una mica de pressa: ha quedat amb el Pep per a sortir al mar amb la barca de vela, però tanmateix se sent responsable d'aquesta dona tan velleta que l'ha feta gran. Quasi no se'n recorda de sa mare —a casa ningú en parla—, però a l'àvia l'ha tinguda sempre al costat. Bé, a l'àvia i a la Maria, que li ha fet de mainadera, de germana gran i de mare també. Entre tots l'han pujada: el pare, els avis, la Maria, la tieta Anna i l'oncle Albert; per aquests dos, mentre van viure amb els pares, també era considerada com una filla. De fet, se sent una mica la filla de tothom, fins i tot la Violeta li ha fet una mica de mare.

Un xic impacient, torna a insistir:

—Va, àvia, què et porto?

Puja un xiulet agut del jardí. El Pep li fa saber que està a punt. La dona, que estava mig endormiscada, s'eixoriveix.

—Què ha estat això? Semblava un xiulet. Just quan gairebé somiava...

—Sí. És el Pep, que m'espera. Què somiaves, àvia?

—«així, si enraona, potser s'espavilarà», pensa la Maricel.

—No sé què somiava. Somiava que tenia fred, devia ser l'hivern. Era petita i anava amb la mare.

Ara no sap perquè, moltes vegades li vénen al cap les imatges dels hiverns quan el matrimoni del fred i la fam regnaven de per tot, ocupant a tothom en protegir-se de l'un i en satisfer l'altra. No pot dir quants en van ser, d'hiverns, dos? tres? Potser més. En el record llunyà es fonen en un període llarg, fred i fosc, omplint tota la seva infantesa més remota. De vegades ho veia tot tan lluny i tan proper alhora... La seva era una vida que no havia estat viscuda en va.

—Fred, àvia? Que vols que t'abaixi l'aire condicionat?

La dona no contesta, encara està mig perduda en un altre temps. El xiulet es torna a fer sentir, insistent.

—Qui deu xiular?

—Ja t'ho he dit. És el Pep, que es comença a impacientar.

—Jo també tenia un amic a qui primer li deien Pep, però no s'ho deia, no.

—El Pep tampoc s'ho diu Pep. Es diu Josep M., però tots li diem Pep i a ell li agrada més. Com es deia el teu amic, àvia?

—Ai! —se li escapa un sospir—. Es deia Pau. Pau Ponç —sense que en sigui conscient, els seus ulls color de mel s'il·luminen.

—Pau? I com és que li deien Pep?

—Doncs perquè de petit a tot arreu hi portava brodades les seves inicials, i de les dues «pes» li van treure «Pepe», que després es va quedar en «Pep». Però ell s'enfadava si li ho deien, i no contestava fins que el cridaven pel seu nom. Així m'ho va explicar...

—I què se n'ha fet del teu amic? —la Maricel pensa que aquesta no ha estat segurament una pregunta encertada; el més probable és que el tal amic sigui mort de fa temps, i potser l'àvia es posarà trista.

—Qui sap què se'n deu haver fet del Pau! Fa tants anys que no en sé res d'ell, des de... —de sobte s'atura i es mira la seva néta, conscient del que està dient. Talla la conversa— Tant és. Tot això només són antigalles.

—Bé, au, àvia, ara ja estàs desperta. Què vols per berenar?

—No ho sé... Amb aquesta calor no tinc ganes de menjar res.

—Però no deies que tenies fred? Ai, àvia, em sembla que no ho saps, el que tens... Que encara somies? —l'abraça amb tendresa.

L'estudi, com sempre l'han anomenat, lluminós i assolellat, banyat pels potents rajos del sol d'estiu, no és tanmateix calorós —el Pol n'havia pensat l'aïllament fent construir les parets més gruixudes del que s'acostumava a fer per aquelles contrades—. Juntament amb el suau brunzit de l'aire condicionat, fa que l'ambient sigui agradable,

sobretot a les tardes xafogoses com la d'avui. Al defora voleien les tórtors empaitant-se les unes a les altres per entre el fullam dels pins del jardí; fins i tot algunes gavines, deixant la platja propera, s'hi arriben silenciosament cercant Déu sap què.

—Però si aquí, amb l'aire condicionat, no en fa gens de calor! Mira, ja ho sé: et pujo un got de llet ben fresca amb *Cola-Cao*. Què et sembla?

—Com vulguis. Sí, potser sí —assenteix amb desmenjament.

Ràpidament, l'adolescent baixa cap a la cuina on la Maria està, com sempre, atrafegada.

—Maria, li prepares un got de llet fresca amb *Cola-Cao* a l'àvia? No sé si s'ho beurà. Estava mig adormida, però ara sembla que s'ha despertat.

—Per què no li fas tu i li pugues? Voldria acabar d'enllestir aquí. El Pep t'esperarà uns minuts més.

—D'acord —s'acosta al balcó i crida—: Pep! Ja baixo! Dos minuts!

Amb destresa, posa un parell de bones cullerades de cacau en pols al got, i ho barreja amb la llet de la nevera. Agafa una rosa de color salmonat del gerro, i ho col·loca tot a la safata preferida de l'àvia. Sap que l'Elvira aprecia aquests petits detalls, així la farà contenta; deuen ser coses de família, perquè a ella també li agraden. La Maria afegeix a la safata un platet amb unes galetes junt amb un tovallonet de fil. Puja de nou el tram d'escalas, fent equilibris perquè no li vessi el got.

L'àvia torna a estar com endormiscada. Li fa un petó i li ho deixa tot sobre la tauleta del seu costat.

—Aquí ho tens, àvia. Va, beu-t'ho ara que la llet està fresqueta. Mira, t'he posat una rosa de les nostres, de les que més t'agraden.

—Gràcies, reina —mira la safata ben preparada, però no fa cap gest envers el berenar; tanmateix respon, potser per acostentar la néta—: Sí, ara m'ho prendré. Vés, vés, que el Pep et deu esperar de fa estona.

«Em quedo fins que l'àvia bereni?», dubta la Maricel, però llavors donarà la raó al Pep, que diu que mai és puntual. I sí que fa estona que s'espera. Està una mica nerviosa. Avui ha de ser un dia especial per ells dos; han quedat d'agafar la barca i arribar-se fins una caleta, gairebé sempre deserta, on descobrirà el món ocult que les seves amigues ja fa temps que coneixen.

Però, no sap perquè, aquesta tarda li fa cosa deixar l'àvia sola; finalment es decideix. «Me'n vaig».

—Fins després, àvia! —surt rabent a trobar l'amic.

L'Elvira no es belluga. Ara, les hores, els dies i els mesos es fonen i es confonen els uns amb els altres, sense que hi hagi res d'especial per recordar-ne cap en concret. Es pot dir que viu sense pena ni glòria. Quina diferència d'anys passats, quan el seu temps estava ple minut a minut, amb tot d'activitats interessants! En els moments de més lucidesa pessimista pensa que la seva vida, del tot prescindible, va lliscant de forma inexorable cap a la fi sense que li importi massa, ni a ella mateixa ni a ningú.

Si ella, l'àvia, la senyora Pomar, faltés, tot continuaria rutllant. Els fills fa anys que campen, fan la seva vida; prop d'ella com el Pol, o lluny, com l'Albert i l'Anna; als néts els veu ben poc, llevat de la Maricel, a qui li ha fet de mare.

I la Maria? Pobra! Seria l'única que tal vegada la trobaria a faltar. Potser. O potser no.

Ves, per què ha de menjar si no té gens de gana? En canvi se sent feliç dins del seu somni. Els seus pensaments van d'aquí cap allà sense ordre, barrejant-se els records més antics amb els més recents, tots dins una boira, ara espessa, ara més fluïda. En el seus records es veu una noieta al costat de la tia Carme, intentant triar la joia que el Coronel li vol regalar pel seus divuit anys. N'ha tingut un munt, de joies! Es mira les mans petites i fines, plenes de taquetes marro-noses, on se li marquen les venes. Fa temps que no porta cap anell, com n'ha de portar si li cauen dels dits! «On és l'ametista?», es pregunta. És l'única joia que no ha donat; les altres les ha donades totes. De tota la vida que li han agradat; n'ha tingut de valuoses; sempre han estat un present, no ha calgut que en comprés mai cap: el Roger aprofitava qualsevol circumstància per a regalar-n'hi, complagut que ella les lluís; però ara ja no les necessita, ni tan sols li fan goig. Més val que les llueixin la filla, la nora i les nétes. La Laura, no. «Però i l'ametista?». No sap què se n'ha fet... La devia desar una altra vegada, després ho mirarà; aquesta ha de ser per la Maricel.

Es gronxa dolçament al balancí; un lleu somriure li arruga la comissura de la boca. Dins el cap se li entremesclen els records. En el record és tot tan bonic!

Tan aviat és una adolescent passejant al costat del Coronel, com recent casada acompanya a na Beatriu per les botigues de Mallorca, com corre per la sorra jugant a la platja amb els bessons. De sobte, es veu a sí mateixa molt petita, la mare la porta de la mà. Té molt de fred, però sobre

tot té gana. Deu ser a l'hivern. És estrany com ho són, de clares, les imatges més llunyanes! Si gairebé no recorda el que va fer ahir... Però del Pau sí que se'n recorda. No l'ha pogut oblidar mai; mira que en fa d'anys que no en sap res. De poc que no ho explica tot a la Maricel, dimoni de noia! No, no ho ha de dir. És un secret, sempre ho ha estat, i morirà amb ella.

De vegades, una imatge en descabdella una altra i una altra, fins que en surt tota la seqüència. De vegades, però, el pensament es queda dins una boirina on només hi ha ombres que no reconeix. De sobte, la boira se li espesseix, ja no sap en què pensa, ni què recorda. Només veu l'home estimat, l'home de la seva vida, el Pau, sortit del passat llunyà, que torna a estar al seu costat. La mira amb els ulls espurnejants, murrís, negres i petits. Ella el vol abraçar, però no arriba a tocar-lo, hi ha quelcom que li tapa, un núvol? Dins el somni ardent mou els llavis, oferint un petó?, murmurant qui sap quines paraules amoroses? La boira ho cobreix tot... i ella s'hi endinsa.

1925



La pianista

Cap a meitat dels anys 20 del segle passat, Berlín, capital de la República de Weimar proclamada de feia poc, amb els seus 4 milions i escaig d'habitants, era un referent cultural, arquitectònic i financer del món sencer. Malgrat les fortes crisis econòmiques, amb la corresponent inestabilitat política i social que comporten, gràcies al govern de Stresemann s'havia posat fi a la inflació i creat un nou marc; la qual cosa havia fet renéixer la confiança internacional, de forma que els préstecs començaren a afluir cap a Alemanya atrets pels alts tipus d'interès que els seus bancs, i especialment el *Deutsche Bank*, oferien. Però Berlín no solament sobresortí en el món financer —el *Deutsche Bank* era un dels més importants del món—; l'oci, convertit en un bon mitjà d'evasió social en unes classes cada vegada més diferenciades, donà lloc a multitud de teatres, clubs nocturns i cabarets, fent que la ciutat fos també coneguda a tot Europa per la disbauxa de la seva vida nocturna.

En mig de tot aquest panorama calidoscòpic, el jove Benjamí Pomar, fill, nét i besnét dels banquers mallorquins de més renom, se sentí de seguida completament integrat. Allà on anava cridava l'atenció. Alt, ben plantat, complexió atlètica, cabell roig, ulls verdosos, vestit amb elegància, generós a l'hora de despendre diners, i sobre tot amb ganes de menjar-se la vida, lluny de l'estretor de pensament dominant

a sa illa de Mallorca. Son pare —millor dit, el consell familiar— l'envià a la capital alemanya perquè fes pràctiques bancàries en una de les filials que hi tenien i, a més de l'idioma, aprengué a navegar pel món financer gairebé sempre ple d'esculls. A Mallorca hi deixà els pares, un parell d'amics, i na Beatriu, la promesa, amb una mica de recança —no massa—. Estaven promesos des de sempre, les dues famílies així ho havien acordat; era quelcom convenient per les dues parts, tant en l'aspecte econòmic com social.

En Benjamí aviat va aprendre a endinsar-se en la nit berlinesa, caminant amb despreocupació entre artistes mediocres, ballarines de *strep-tease* i prostitutes. Amb unes quantes paraules dites en un mal alemany i un somriure simpàtic, era capaç de fer-se entendre per qualsevol en aquell món políglota i polifacètic. En aquesta metròpoli irresistible i perillosa, on l'avorriment no hi tenia cabuda, amb els saraus nocturns de la classe alta i les festes d'una societat decadent, s'hi sentí a casa. No volia tornar a sa illa endormiscada en la calma. Tanmateix de tant en tant hi hagué de retornar, malgrat fos només per uns pocs dies.

I mentrestant na Beatriu, hi pensava gaire en el seu promès? Doncs no. De fet, no li tenia gens, al pensament. El cap i el cor estaven sadollats del David, son cosí. Des de quant li anava al darrera? No ho sabia. Només sabia que n'estava enamorada, és clar que d'això els pares encara no se n'havien assabentat. No calia córrer a dir res, era jove i tenia tot el temps del món per endavant. I del promès? No se'n volia recordar. Creia, o volia creure, que era un acord que van fer les famílies de tots dos quan eren molt petits; ara ja

no tindria cap validesa... «Qui sap! Potser a Berlín també s'ha enamorat i en torna casat». Les vegades que havia vingut el trobà un xic distant vers ella, antipàtic, i molt, però molt, més adult. Ni tan sols li agradava. Pèl-roig i pigat. No era pas el seu tipus. El cosí era més del seu gust: morè, de la mateixa edat, agosarat, les mans llargues (de vegades massa i tot), sempre a punt per a qualsevol entremaliadura...

Al cap de tres o quatre assistències al concert, passades sense treure la vista de sobre a la joveníssima pianista que aquella tarda estava interpretant, amb força encert i sentiment, el *Concert per a piano núm. 1* de Chopin, l'amic Terenci se n'adonà i l'avisà. En veu baixa li digué:

—Aquesta no és una meuca. No és una al·lota d'un parell o tres de nits.

Assistien, una vegada més, a un concert de la temporada simfònica on tocava un violinista famós, conegut de tots dos, assidu també d'altres reunions i sortides menys recomanables. De moment, però, a l'escenari hi actuava una pianista pràcticament desconeguda. Cabell ros cendra, recollit alt, d'on se li escapaven uns rínxols que li voleiaven al voltant de la cara i del clatell; figura esvelta que s'arrodona en els llocs convenients. Adorable. En Benjamí, els ulls fixos en la figura asseguda davant del piano, es deixava embolcallar pel so vellutat que sorgia dels dit àgils de la concertista.

—Em té encisat, no puc deixar de contemplar-la. Però tu, t'has fixat en la corba dolça del coll? I en les mans, que volen com papallones pel teclat? La coneixes?